

Nyt fra Fugleværnsfonden

DECEMBER 2010

FUGLEVÆRNSFONDEN

Fugleværnsfonden er en almennyttig erhvervsdrivende fond stiftet af Dansk Ornitologisk Forening. Fonden har siden 1966 købt og administreret naturreservater over hele landet.

VÆRNER OM DANMARKS FUGLE

Fugleværnsfondens formål er at værne om Danmarks fugle her i landet og i udlandet, bl.a. ved at medvirke til at bevare eller skabe vigtige fugleområder, især for truede og sårbare arter, og at foranstalte naturformidling fra fondens reservater.

FUGLENES FRISTEDER

Fugleværnsfonden ejer og administrerer i dag 20 naturreservater på i alt 861 hektar spredt over hele landet (se kort på bagsiden af hæftet). I disse fristeder kan fuglene finde skjul, redesteder og føde. Tilsammen rummer reservaterne de fleste typer dansk natur med hovedvægt på de særligt truede naturtyper: enge og moser, strandenge, kystlaguner, kystfugleøer og naturskov. Flere reservater har status som fuglelokaliteter af både national og international betydning.

REN NATUR

I reservaterne gennemføres en aktiv naturgenopretning og naturpleje, typisk i form af rydning af uønsket opvækst, vandstandsregulering, etablering af yngleøer mv. De fleste enge og strandenge afgræsses, eller også foretages høslet. Gødning og sprøjtemidler anvendes ikke. På denne måde sikrer vi optimale levevilkår for de vilde fugle, dyr og planter.

ENGAGEREDE FRIVILLIGE

Der er tilknyttet lokale arbejdsgrupper til 13 af vores større reservater, og grupperne udfører på frivillig basis en lang række praktiske arbejdsopgaver. Det kan f.eks. være vedligeholdelse af fugletårne, optælling af fugle og gennemførelse af ture for gæsterne. Det kræver ingen særlige forudsætninger at være med i en arbejdsgruppe - bortset fra lysten til at yde en engageret indsats for fuglene i samarbejde med andre frivillige. Hvis du har lyst til at deltage i en arbejdsgruppe og gøre en forskel for fuglene i et af vores reservater, er du meget velkommen til at henvende dig til Fugleværnsfondens sekretariat.

MÅLRETTET PLEJE

I alle reservater foretages en løbende overvågning af ynglefuglene og visse steder også af de rastende fugle samt padder og planter. Undersøgelserne danner grundlag for udarbejdelsen af langsigtede, målrettede plejeplaner for hvert område. Planerne er et vigtigt instrument for arbejdsgrupperne, som følger de retningslinjer for naturplejen, der er beskrevet i planerne.

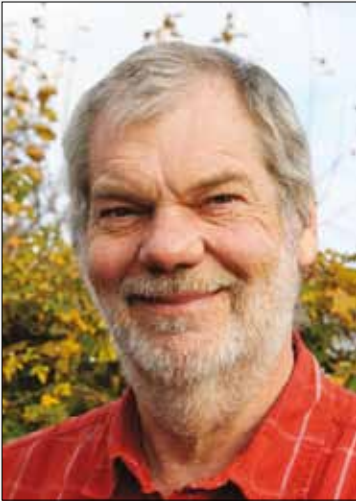
VELKOMMEN TIL FUGLENES VERDEN

Fuglene og naturen har høj prioritet i reservaterne, men besøgende er også meget velkomne. I de fleste større reservater er der naturstier og fugletårne eller fugleskjul, så publikum har mulighed for at opleve fuglelivet uden at forstyrre. Nogle steder er der gangbroer gennem rørskoven, og andre steder er der særlige faciliteter, der sikrer, at kørestolsbrugere og børnefamilier også kan opleve fugle og natur.

En effektiv naturbeskyttelse kræver bred, folkelig opbakning. Derfor opmuntrer vi alle til at komme ud og opleve fuglene og naturen. Ved alle større reservater er der foldere og plancher, der fortæller om reservatet, naturen og fuglelivet. Fugleværnsfondens naturvejleder og de lokale arbejdsgrupper tilbyder også guidede ture, som er åbne for alle. Du kan læse meget mere om turene på fuglevaernsfonden.dk og i DOF's medlemsblade.

For fugle - for folk - for fremtiden

*Martin Iversen
Formand for Fugleværnsfonden*

F er et fantastisk bogstav. *F* er noget for sig selv. Det fænger og det fanger. *F* for formål. *F* for Fugleværn. *F* for fond.

Fugleværnsfondens formål er netop opbygget som vist i overskriften. Først og fremmest handler det om fuglene og forvaltningen af deres levesteder. Dette er det afgørende i hele fondens virksomhed. Siden fondens start i 1966 har landskabet ændret sig meget.

Vilkårene for mange fugle er blevet forringet, mens der på andre områder er sket forbedringer med naturgenopretning og naturpleje. Fugleværnsfonden har været og er en aktiv partner i indsatsen for fuglebeskyttelse og fugleforvaltning. Vi ønsker at være blandt de bedste naturforvaltere i landet. Rigdommen i vore reservater dokumenterer dette.

Men fugle er også for folk. Som mennesker har vi umådelig stor glæde af fuglene, uanset om vi oplever den store sjældenhed eller almindelige fugle. Solsorten har som sortterner sit særkende og sin berettigelse. Stæreflokken

giver kvalitet såvel som svanerne. Fuglene er her og der - tæt på og på afstand - stille og støjende. Men de giver glæde - fugleglæde - overalt. Derhjemme i haven eller i vores 20 reservater. Og dette deler vi gerne ud af til alle og enhver. Derfor er fugleformidling en hjørnesten i vores arbejde. Vi kan nå længst med indsatsen for fuglebeskyttelse, når vi har folkelig opbakning og støtte.

Det er i årenes løb blevet til 20 naturperler, hvor du kan opleve fuglelivet uden at forstyrre. Fugleværnsfonden er ikke en udrykningstjeneste, der træder til, når et naturområde er ved at forsvinde. I Fugleværnsfonden kigger vi på fremtiden, og vi satser konstant på at skabe forbedringer både i egne reservater og i nye områder. Vi kan ikke løse opgaverne selv. Vi må samarbejde med andre naturvenner og med myndigheder. Men vi må først og sidst opfordre til din støtte og opbakning til vores arbejde. Uanset om du hjælper med en indsats på reservatet, eller du giver fuglene en økonomisk håndsrækning, så er dit bidrag hjerteligt velkommen. Det er afgørende for fuglene, for fremtiden og for Fugleværnsfonden.

Venlig hilsen
Martin Iversen
Formand for Fugleværnsfonden

Smørhul for spætter

Vasernes ellesumpe ved Furesø er et gæstfrit terræn for tre arter af spætter, der er knyttet til skovområder med mange gamle rådne og hullede træer

Af Jan Skriver

Når spætterne hakker i det, har de det bedst, og i Fugleværnsfondens reservat Vaserne trives tre spættearter, der har det til fælles, at de holder af at hakke med deres næb i gammel naturskov med rådne og hullede træer.

For i naturskove, der får lov til at passe sig selv, er der masser af mad til spætter i modsætning til de effektive produktionsskove og juletræskulturer, der er rene ørkener for spætter.

Europas største spætte, sortspætten, der er på størrelse med en allike, er jævnligt på besøg i Vaserne. Og lille flagspætte, dværgen blandt de ti arter af spætter i vores del af verden, yngler hvert år et sted i virvaret af ellesumpe nord for Store Kalv i Furesø. Det samme gør adskillige par af vores mest almindelige spætteart, stor flagspætte, der ikke er så kræsen i sit valg af levested som sortspætten og lille flagspætte, som er specialister.

- Spætter er gode til at dele skoven mellem sig, så de har hver deres hylde med føde, deres særlige niche. Lille flagspætte finder ofte sin føde af insekter på grene, hvor de tungere spætter ikke kan komme. Sortspætten er med sit store kraftige næb i stand til at hakke sig et godt stykke vej ind til larver og insekter i træstammerne, hvor lille flagspætte må nøjes med at lirke sin mad ud af revner i barken, fordi dens spinkle næb ikke er så effektivt et redskab, siger Allan Gudio Nielsen, der er naturvejleder i Fugleværnsfonden.

Han har stor erfaring med Vasernes spætter og er hvert år til trommekoncert i det tidlige forår, der er den tid på året, hvor man for alvor lægger mærke til spætterne og deres slagstøj i skovens lydbillede.

Alle tre arter af spætter i Vaserne trommer og er solister med hver deres lydstyrke i forestillingen. Den lille flagspætte har en hurtig og næsten hidsig trommesolo, mens

sortspættens koncert er af kortere varighed. Til gengæld genlyder dens imponerende stemme ofte, og den giver sine lyttere en særlig fornemmelse af rum i skoven.

- Der er kraft og storhed i sortspættens stemme. I de 11 år, jeg har guidet ture for Fugleværnsfonden i Vaserne, har vi hvert år hørt sortspættens gjaldende stemme om foråret. Denne mægtige spætte sætter en streg under den følelse af urskov, vi har, når vi stille færdes på stierne i ellesumpene. Jeg ved ikke, om den yngler i selve Vaserne, men den har sandsynligvis sit redehul i den nærliggende Rude Skov. Den flyver så over i Vaserne, hvor den finder en del af sin føde, siger Allan Gudio Nielsen.

Der er stort set garanti for at opleve stor flagspætte på en forårstur i Vaserne. Hvert år yngler en halv snes par, hvor lille flagspætte er langt mere fåtallig med kun 1-2 ynglepar. Til gengæld har der været ynglesæsoner, hvor minispættens har haft sit redehul få meter fra befærdede stier, så besøgende har haft en enestående nærkontakt uden at forstyrre.

I marts og april er der særligt travlt blandt spætterne, for da skal territorierne besættes og markeres, og redehuller skal hakkes ud som et hjem, der snart møbleres med et kuld æg og ganske få uger senere genlyder af sultne, tiggende unger.

At dømme efter det slid, som stor flagspætte udsætter sit næb for, har vi at gøre med den måske flittigste af dem alle.

En stor flagspætte slider hvert år tre næb op. Der ryger i gennemsnit en kvart millimeter spættens næb hver dag, men ligesom en negl gror spættens næb ud i takt med sliddet. En sortspætte slider et næb op om året.

Foregående side: Sortspætte. Til venstre: Lille flagspætte. Ovenover: Stor flagspætte. Fotos: Allan Gudio Nielsen

Posten skal ud - og allerhelst i naturen

Lars Munk er landpostbud på Lolland, hvor han i Fugleværnsfondens arbejdsgruppe i reservatet Saksfjed-Hyllekrog er en af ildsjælene, der brænder for naturens ve og vel

Af Jan Skriver

Havørnen sidder bredskuldret derude på den store sten ved holmen i det lavvandede område og spejder, for der går flokke af grågæs og bramgæs og nipper af den lave vegetation på Hyllekrog.

Hvem ved, om en af gæssene skranter og hænger med en vinge, så ørnen har en god chance for at sætte kløerne i den svækkede fugl og få sig et kødfuldt måltid fra kystnaturen.

- Der er havørne dagligt herude, og de er i reglen lette at få øje på, fordi de næsten altid sidder på en forhøjning i landskabet med udsigt til den flade tange og den lavvandede bugt. Det er overblik, det handler om, siger Lars Munk, der flere gange om ugen slår et smut forbi reservatet Saksfjed-Hyllekrog og snupper sig et delikat kig over det åbne landskab på kanten af Østersøen og dets mængder af fugle.

Overblik er også et kodeord, når man snakker om de mange arbejdsopgaver, som Lars Munk tager sig af at koordinere i reservatet på vegne af Fugleværnsfondens og med en plejeplan, der er en drejebog for naturens udvikling i området, som fundament.

Landpostbudet i Maribo-Sakskøbing er kontaktperson mellem fondens ansatte i Fuglenes Hus i København og de cirka 30 entusiastiske fugleinteresserede, som jævnlige stil-

ler op til manuelt og ulønnet arbejde i fuglenes og naturens tjeneste omkring sydspidsen af Lolland. Lars ringer, og så kommer de fra både Lolland og Falster.

- Vi har en halv snes arbejdsdage i løbet af et år, hvor de frivillige møder ved 9-tiden og så ellers knokler løs, til vi er færdige. Naturligvis afbrudt behørigt af en solid frokost og en god snak, siger Lars Munk, der noterer, at det til tider sveddryppende manuelle arbejde er blevet suppleret med maskinelle muligheder.

Fugleværnsfondens har nemlig købt en traktor, en Ford 6410, der har flere opgaver. Den transporterer arbejdsgruppen ud på Hyllekrog gennem hjulsporets løse sand og med en slåmaskine, en såkaldt slagleklipper, kan den operere effektivt i tilgroet landbrugsland bag Lollandsdiget.

- Med slåmaskinen kan vi få bugt med arealer, der er ved at gro voldsomt til i lysesiv. Også lave buske som rynket rose og andre træagtige vækster kan vi slå ned på kort tid ved hjælp af slagleklipperen. Det store problem med lysesivene er, at de helt kan overtage vegetationen på engene, så der ikke er føde til kreaturer. Ingen dyr æder de lange, stive lysesiv. Traktoren og slåmaskinen kan derfor bane vejen for de græssende dyr, som vi allerhelst vil have herude i stor stil. Det er min drøm, at vi både kan få alle Hyllekrogs 80 hektar og hele resten af reservatet afgræsset af kreaturer som et samlet område, siger Lars Munk.

I øjeblikket græsser en snes stykker Galloway-kvæg på dele af tangen. De sorte kreaturer med de karakteristiske runde ører kan gå ude året rundt.

Lars Munk, der bor bare 14 kilometer fra Saksfjed-Hyllekrog-reservatet, har været interesseret i fugle, siden han var knægt og så farvestrålende stillitser i vejrabatten.

Det syn var med til at tænde hans interesse for fuglene og deres landskaber og liv. Og gløden blev til en flamme, der

portræt af en ildsjæl

Foto: Bo Svensmark

ganske givet vil brænde livet igennem. I Fugleværnsfonden får 46-årige Lars Munk afløb for sin trang til at gøre en forskel, for her nøjes man ikke med at snakke om engens fugle og biodiversitet, her rækker man ud efter drømmene. Her handler man.

Lars Munk. Foto: Michael Thelander

- Det frivillige arbejde giver mig en god følelse, for jeg kan se, hvor vi har været efter en arbejdsdag. Konkrete handlinger til fuglenes og naturens bedste er en stor tilfredsstillelse, når man kan registrere, at der fra den ene sæson til den næste kommer flere af de ynglefugle, som vi målrettet arbejder for at give bedre levevilkår. Man får et særligt syn på helheden, når man har hænderne nede i grundsubstansen, så øget naturkvalitet ikke bare er teori, siger Lars Munk, der er en af knap 200 fugle- og naturglade danskere, som jævnligt tager en tårn i Fugleværnsfondens tjeneste.

Denne lille, men effektive hær af fugleelskere er fordelt på 13 arbejdsgrupper over hele landet. Grupperne sørger for at passe og pleje naturen og faciliteterne for publikum i fondens reservater.

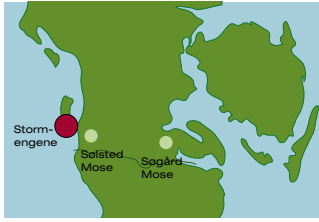
Og de frivillige i arbejdsgrupperne repræsenterer selve ryggraden i Fugleværnsfondens arbejde med at gøre naturområderne så fuglevenlige og gæstfri for besøgende som muligt.

- De næste opgaver for os i arbejdsgruppen består i at få spærret flere grøfter i Saksfjed-området, der er en tidligere inddæmning. Vi skal have mere vand i vandhullerne til glæde for blandt andet hættemåger og den grønbrogede tudse, og engene skal blive vådere til fordel for viber og andre vadefugle, siger Lars Munk.

Når Fugleværnsfondens mand på Hyllekrog møder på sit job i Maribo og kører ud på sin rute i den centrale og nordøstlige del af Lolland, har han ofte sin kikkert ved hånden. Der kunne jo sidde en stillits i rabatten. Ja, engang sad der en kongeørn ved landevejen ved siden af postbilen.

Han har tyve minutters pause undervejs på sin rute, og disse minutter tilbringer han i reglen i selskab med fuglene og naturen.

Men han kan ikke nå ned på Hyllekrog. Det må vente til fritiden. Da er posten på sin plads i fuglereservatet.

Jyder på Stormengene

Af Jan Skriver

Gamle jyder gumler bedst, kunne godt være mottoet for Fugleværnsfondens 35 hektar store reservat Stormengene ved sydspidsen af Rømø i Vadehavet.

For her går i sommerhalvåret en snes eksemplarer af det gamle gråbrogede jyske kvæg og græsser i selskab med tre tonstunge jyske heste og en enkelt slesviger, der også er en sværvægter af en koldblods hest. Den eneste af sin race i Danmark i øvrigt.

Mens fuglene får en bedre eng ud af græsningen, får landmand Flemming Bossen, Søfsted, der ejer kreaturerne og hestene, sine dyr hjem i god form efter måneder på engen i Vadehavet.

- Både de gamle jyske kreaturer og hestene er som udgangspunkt nøjsomme, og de kan nøjes med ringe vegetation, men på Stormengene er græsset, som kan tåle oversvømmelse af saltvand, meget proteinrigt. Så dyrene er i god foderstand, når de hentes hjem igen, siger Flemming Bossen.

Vi har at gøre med en ”slå to fluer med et smæk” situation, når jyderne gumler på engene. Landmanden får hjælp til sin interesse for at bevare gamle danske racer af husdyr, mens Fugleværnsfonden har gavn af dyrenes appetit i naturplejens tjeneste.

Det er dog ikke nok med en god snes dyr på Stormengene, selv om de er nok så sultne. Fugleværnsfondens arbejdsgruppe må træde til i ny og næ for at fjerne rynket rose, små

fyrretræer, birk og bævreasp, inden disse uønskede vækster allierer sig og bliver til krat.

En dag i september drog gruppen ud med arbejdshandsker, greb og grensakse og gav de dominerende træer og buske en overhaling.

Og så vankede der til arbejdet en tår kaffe og fugletræk i nabolaget.

Større åbenhed i mosen

Ud med dominerende birk og porse og ind med sjældne mosgøgeurter, lyder parolen i Sølsted Mose, hvor arbejdsgruppen rydder krat og skaber rum for flere græssende kreaturer og lysåbne forhold til glæde for den sure moses flora og fugle

Af Jan Skriver

Det kan ses, at arbejdsgruppen i Sølsted Mose nu i to år har intensiveret sin indsats for at højne naturens kvalitet i Sølsted Mose, der som de fleste andre danske hedemoser er stærkt truet af tilgroning og alt for rigelige mængder af næringsstoffer.

Der er ryddet krat og redt op til bedre græsningsmuligheder for kvæg. Dermed er vilkårene for en større bestand af de meget sjældne mosgøgeurter blevet forbedret.

- Vi kender to adskilte bestande af mosgøgeurter i Sølsted Mose, hvor vi har fundet cirka 100 eksemplarer af disse orkideer, som er knyttet til sure, næringsfattige tørvemoser. Ved at rydde birketræer med motorsav og fjerne lavere bevoksninger med porse ved hjælp af buskrydder skaber vi lysåbne arealer. På samme tid hegner vi et flere hektar stort område, så de cirka 30 stykker Herefordkreaturer, som landmand Peter Nielsen har gående i terrænet, kan græsse og naturpleje en større andel af mosen. Målet er at skabe flere voksesteder for mosgøgeurterne, der i dag kun findes på cirka 1 af de i alt 200 hektar, der udgør Sølsted Mose, siger Hans Christensen, som er en af en halv snes frivillige i Fugleværnsfondens arbejdsgruppe.

Gruppens medlemmer mødes i mosen hver den 1. lørdag i måneden fra september til april. I fuglenes yngletid skal der være ro, så her tager den maskinelle del af naturplejen en slapper.

Rydningerne af birk og buske har ført til en produktion af flis og brænde. Så meget som muligt af det, der fældes, skal slæbes ud af mosen, for øvelsen handler også om at fjerne næringsstoffer, der er bundet i form af træ.

Fugleværnsfonden har fra Sølsted Mose solgt 140 kubikmeter flis til Bredebro Varmeværk. En mindre del af produktionen af flis i 2010 skal dog forblive i mosen. Træstykkerne skal nemlig bruges til at fylde i huller og lavninger på det 2,5 kilometer lange sti-system, der giver et stadigt voksende publikum adgang til at opleve mosen magi på gåben.

Arbejdsgruppen i Sølsted Mose sørger for at rydde så meget som muligt i nærheden af stien, så der opstår en visuel

effekt, hvor besøgende kan kigge ind i mosen og få øje på områdets kulturhistoriske spor. Som i mange andre danske tørvemoser er der for mange årtier siden gravet tørv i Sølsted Mose, og sporene fra gravningens epoke er der stadig. De skal bare åbnes, så de kan ses.

Det gode er, at ikke kun publikum har glæde af den større åbenhed i den sure mose. Også en lang række sjældne blomster og vores højeste fugl tranen, der søger sin føde i åbent terræn, har gavn af rydningerne.

*Arbejdsgruppen slæber fældede birk ud af mosen.
Foto: Martin Iversen*

Tranen har sandsynligvis i en kortere årrække ynglet i Sølsted Mose, for der er i mosens nabolag set par med unger i flere ynglesæsoner. Et par blev i august 2010 set med en unge lige uden for Fugleværnsfondens arealer.

*Et af de to fugletårne
i Sølsted Mose.
Foto: Helle Hjorth*

Stien ved solduggens svuppende vugge

Via en flere hundrede meter lang trampesti kan besøgende nu skaffe sig overblik over den lille landskabsperle Søgård Mose i Sønderjylland

Af Jan Skriver

Man skal ikke højt til vejrs for at få overblik over den lavning, der udgør den blot 16 hektar store Søgård Mose syd for Åbenrå. Tre meter oppe, og udsynet er i orden.

Nu har Fugleværnsfondens arbejdsgruppe med Egon Iversen i spidsen etableret en cirka 400 meter lang trampesti i mosens vestlige udkant. Stien fører til et lillebitte højdepunkt, hvor der står en bænk, og fra bænken kan man kigge mod øst og se mosen i hele dens smukke figur.

Dernede i hedemosens lavninger vokser den kødædende plante rundbladet soldug og den sjældne femradet ulvefod i selskab med store forekomster af tranebær.

Og det sker, at traner kommer forbi Søgård Mose for at delikatere sig med alt godt fra hedemosen. Også havørnen er set patruljere over mosens landskabelige skønhed, som publikum nu har fået de bedste muligheder for at opleve.

- På vegne af Fugleværnsfonden kalder jeg sammen til en naturplejedag hvert efterår uden for fuglenes yngletid, hvor vi er en halv snes naturmennesker, der gør en indsats for at holde uønsket vækst af buske og træer i ave. Særligt birken, der kan stjæle udsynet over hedemosen, går vi ind og fælder. I 2010 har vi med udgangspunkt fra P-pladsen slået vegetationen, så der er opstået en trampesti ud til en udsigtsbænk nær et sted ved mosen, som man med lidt god vilje kan kalde et højdepunkt, siger Egon Iversen, der er caretaker for Dansk Ornitologisk Forening (DOF) i området.

Han registrerer mosens ynglefugle, der blandt andet tæller troldænder, dobbeltbekkasiner og bynkefugle.

Besøgende ved Søgård Mose vil kunne møde græssende kreaturer, når de spadserer ud ad den nyetablerede trampesti. I foråret 2011 håber Fugleværnsfonden at kunne supplere de drøvtyggende køer og kalve med får i en fold i området nær P-pladsen. Fårene skal gå i den mere tørre del af Søgård Mose, hvor de skal nippe af buske og træer, så landskabets åbne præg bliver bevaret.

Egon Iversen. Foto: Helle Hjorth

Guldsmed fanget af rundbladet soldug. Foto: Jan Skriver. Indsat: Den nye sti. Foto: Helle Hjorth

Danmarks flotteste fugletårn - brugbart design

Der er tænkt over såvel design som funktion i det nye fugletårn ved Nivå Bugt Strandenge. Designer Tobias Jacobsen fortæller om tankerne bag udformningen

Af Helle Hjorth

Fra søsiden ser den store ”balkon” lidt anmasende ud, som den står, gulorange i frisk lærketræ, men med tiden, når sne, regn, sol og havgus har kærtegnet træet, vil den få det sølvskær, der smelter så godt ind i omgivelserne. Et afdæmpet udtryk, som kun naturens patina giver.

Manden, der har formgivet det specielle fugletårn, er Tobias Jacobsen, industriel designer MDD. I samarbejde med Fugleværnsfonden og tømrermester Hans Meilstrup er den luftige, enkle konstruktion blevet til. God at se på, rar at røre ved, og behagelig at gå og stå på.

LUFTIGT DESIGN

Tårnet er ikke overdækket, og væggene er ikke massive, men lavet af lister. ”Når man bygger et fugletårn, bliver det nemt en tung kasse. Jeg ønskede et svævende, luftigt, dynamisk udtryk, og det er lykkedes. Man skal passe på at indretningen ikke ”skriger og råber” for meget i naturen. Sjovt nok opdagede vi, efter at tårnet var opført, at man nede fra jorden kan se himlen gennem tårnets vægge. Det var ikke tilsigtet, men skyldes, at den vinkel der er på væggenes lister, for at regnvandet kan løbe af dem, gør at tårnet bliver endnu mere transparent”, lyder det begejstret fra designeren.

INGEN SNUBLÉN

Om tårnets brede, lange trappe siger Tobias: ”Når jeg har været på fugleture med Allan Gudio, er det af og til sket, at folk har været ved at snuble baglæns ned ad trappen, når de

stod og lyttede til Allan. Eller mindre børn og dårligt gående havde svært ved at gå op ad en stejl trappe. Det har vi undgået her, hvor trappen er ekstra bred, men ikke bredere end man kan nå begge gelændere. Desuden er trappen med dybe trin især behagelig at gå ned ad.”

TRAMP TRAMP

Noget, der kan irritere en ornitolog med teleskop, er andre, trampende gæster i fugletårnet. Gulv, teleskop og billede ryster. Man må opgive fuglekiggeriet, indtil alle er på plads. Her i Nivå har man imødegået dette irritationsmoment og lavet en ekstra stærk underkonstruktion. ”Gulvet er fuldstændigt stabilt. Hans startede byggeriet med at proppe 7 store, tykke paprør i jorden og støbe fundamentet i dem. Paprørene går til efterhånden, men tårnet står fast i jorden uden at vibrere.”

ENKEL ”MØBLERING” I LANDSKABET

Fuglereservatets placering, bynært og lige ved den befærdede Strandvej, er også taget med ind i overvejelserne om indretning og ”møblering” af det lille reservat. I fugletårnet opsættes en bæk, så besøgende kan hvile benene. Tobias forklarer: ”Vi har ingen borde for foden af tårnet. Man må sætte sig på det drivtømmer, der ligger der. Det vil også være synd at pladre stranden nedenfor tårnet til med borde og bænke. Det ødelægger den enkelhed, der er i naturen, udsigten over over Øresund, det flade landskab.”

Hjælp fuglene og dyrene -

Flere end 1.000 skolebørn i alderen 7-15 år har de seneste syv år hjulpet Fugleværnsfonden med at passe og pleje naturen i reservater landet over. Børnene har lært, at også frøer og fugle har krav på respekt og omsorg

Tekst og foto Allan Gudio Nielsen

Det er ikke normalt, at børn kan adoptere andet end kani-ner og kanarifugle, men Fugleværnsfonden giver skole-børn mulighed for at adoptere et helt naturområde, så de i reservater kan passe og pleje den vilde natur og dens dyr og fugle.

For naturen og dens beboere i skikkelse af frøer, fisk, snoge og snesevis af fuglearter har tit brug for noget nær familiær omsorg og pleje, hvis deres trivsel og sundhed skal være optimal.

Eleverne i de klasser, der adopterer et af Fugleværnsfon-dens 20 reservater, kommer jævnligt ud i det fri og leger naturdoktorer. Samtidig får de oplevelser med det brogede liv under åben himmel, og de høster erfaringer med at fær-des i det fri.

Adoptivklasserne kan for eksempel rykke ud med leer i børnestørrelse og save, økser og graveredskaber, så de i et tilgroet terræn kan bane en vej for padder og fugle.

Helt fra børnehaveklasse-niveau lærer børnene at blive naturforkæmpere med respekt for forskelligheden.

- Når en skoleklasse adopterer et reservat i nærheden af skolen, tager eleverne og deres lærer ud og bruger mindst fire dage i løbet af et skoleår på at pleje naturen i området. Det er klart, at vi kun arbejder i de dele af vores reservater, hvor vi ikke forstyrrer ynglende fugle eller frøer, der har æg. Ideen er at hjælpe dyrene og fuglene meget konkret og kontant, så mange flere vilde væsener får bedre mulighe-der for at leve i området, siger Allan Gudio Nielsen, der er naturvejleder i Fugleværnsfonden.

Han har fostret ideen til projektet ”Adopter et reservat”, og når en skoleklasse adopterer, er han med ude den første gang for at præsentere det adopterede reservat og sætte en kurs for arbejdet.

I projektets første syv leveår har flere end 1.000 elever fra børnehaveklassen til sjette klassetrin arbejdet i fuglenes og naturens tjeneste i cirka halvdelen af Fugleværnsfondens 20 reservater.

Og børnene har gjort en forskel. Der yngler i dag skæg-mejser i de reder, som eleverne har bygget af tagrør i Tryg-gelev Nor på Langeland.

Snogehøjene, hvor Danmarks længste slange, snogen, kan lægge sine mange æg, der så bliver ruget ud af naturens egen varme nede i højen har virket. Der er kommet slanger

til verden fra flere af de snogehøje, som Fugleværnsfondens skoleklasser har lavet.

I den sønderjyske Sølsted Mose har den sjældne fisk dyndsmertlingen fået bedre muligheder for at overleve, fordi eleverne har ryddet krat, der kastede truende skygger over fiskens vande.

Og i flere af reservaterne har børnene lavet frølommer, hvilket ikke har noget med beklædning at gøre. Lommerne er små lavninger i landskabet på bredden af en sø eller en mose. Frølommer er en slags livsforsikringer for padder, der i de lave landskabslommer kan lægge deres æg og få haletudser i fred for glubske fisk. Børnene gør frølommerne bedre ved at sikre en stabil vandstand og ved at fjerne vege-tation, der kan skygge og gøre dem kølige. Frøer og tudser skal have lune vande at lægge deres æg i .

- Projekt ”Adopter et reservat” giver ofte hurtige og meget synlige resultater i form af en bedre naturkvalitet i re-servaterne med flere små vandhuller, rydninger, insekter og i det hele taget mere mad til fugle og padder. Men projektet har også en pædagogisk langtidsvirkning, fordi adoptionen er med til at lægge kimen til en større naturforståelse hos de børn og unge, der bruger deres kræfter og interesse på sagen. Vi kan se, at mange får et tilhørsforhold til de reser-vater, hvor de har taget en tårn i deres skoletid. Og så tager børnene deres forældre eller måske bedsteforældre med ud i reservatet, når de har fri, siger Allan Gudio Nielsen.

På den måde bliver Fugleværnsfondens reservater ikke kun fristeder for fuglene og dyrene, men også for børnene og deres familier.

adopter et reservat

Baltic Flyway

bygger bro mellem fuglereservater på tværs af Fehmern Bælt

Af Søren Ferdinand Hansen

Fugleværnsfonden er aktør i et treårigt EU-støttet tværnationalt projekt. Projektet får betydning for reservaterne på Nyord og Saksfjed-Hyllekrog

Projektet er et samarbejde mellem Skov- og Naturstyrelsen Storstrøm, Fugleværnsfonden og en række tyske organisationer som NABU, Landschaftspflegeverein Dummersdorfer Ufer og Umweltrat Fehmarn.

Herved er det lykkedes Fugleværnsfonden at få vigtige samarbejdspartnere med en stor viden om naturbeskyttelse og formidling til at inspirere det fremtidige arbejde med reservaterne Saksfjed/Hyllekrog og Nyord.

Projektet fokuserer på tre indsatsområder:

SAMARBEJDE PÅ FUGLEFLUGTSLINJEN

Via det dansk-tyske samarbejde knyttes Fugleværnsfondens reservat Saksfjed-Hyllekrog sammen med de tyske reservater Wallnau og Nördlicher Seeniederung på Fehmern. Disse tre reservater er knyttet sammen som en naturlig biologisk enhed for fuglebestandene og er beliggende kun adskilt af Fehmern Bælt.

Wallnau reservatet står som et fyrtårn i den nordlige Østersøregion inden for både formidling af trækfugle og naturbeskyttelse. Det er en kæmpe inspirationskilde at opleve, hvordan der i Wallnau kan tiltrækkes både mængder af fugle og mennesker. I Danmark har vi Lalandia, men i Tyskland er det viden om natur og fugle, der kan tiltrække tusinder af besøgene.

NY PLEJEPLAN PÅ NYORD

Projektet giver mulighed for, at der kan udarbejdes en plejeplan for Fugleværnsfondens reservat Nyord Enge ved

Foto: Jan Kofod Winther

Biolog Søren F. Hansen fra Fugleværnsfonden diskuterer muligheder med Martin Altemüller fra NABUs vandfuglereservat Wallnau på Fehmern.

Rød glente. Foto: Allan Gudio Nielsen

Møn. Fugleværnsfonden vil få hjælp fra nogle af de tyske reservater i forbindelse med udarbejdelsen af plejeplanen, og det vil helt klart betyde et kvalitetsløft. Planen skal være færdig i 2012.

FOKUS PÅ TRÆKFUGLENE

På Nyord afholder Fugleværnsfonden særlige trækfugledage i fugletårnet. Udstillingen i fugletårnet og i naturcenter Hyldevang vil blive forbedret blandt andet således, at også mange tyske gæster får større glæde af at besøge fugletårnet på Nyord. Ved Hyllekrog indgår udviklingen af et udstillingskoncept i Fyrtårnet på Hyllekrogtangen i projektet, og endelig sender Fugleværnsfondens naturvejleder trækfuglene sydover på trækfugledage fra Hyllekrog med ønsket om en god rejse videre på fugleflugtlinien.

Læs mere på projektets hjemmeside:

Projekt Baltic Flyway
www.balticflyway.dk

Fugleværnsfonden
www.fuglevaernsfonden.dk

SNS Storstrøm
www.skovognatur.dk/Lokalt/Storstroem

Vordingborg Udviklingselskab
www.vus.as

Landschaftspflegeverein Dummersdorfer Ufer
www.dummersdorfer-ufer.de

Wasservogelreservat Wallnau (NABU)
www.wallnau.nabu.de

Umweltrat Fehmarn
www.stadtfehmar.de

Fyret på Hyllekrog ejes i dag af Skov- og Naturstyrelsen. Sidebygninger og beboelse er for længst revet ned, og fyret er medtaget af vejr og vind. Men med den helt unikke beliggenhed kan et renoveret fyrtårn med udstillinger blive en ekstra attraktion for fugle- og naturinteresserede.

Foto: Helle Hjorth

2010 i glimt

NYHEDER FRA FUGLEVÆRNSFONDEN

Ved hjælp af ganske få museklik ved computeren kan man nu via Fugleværnsfondens hjemmeside www.fugleværnsfonden.dk blive abonnent på fondens elektroniske nyhedsbrev, der sendes ud seks gange om året. I nyhedsbrevet bliver der fortalt om nye projekter i fonden og om særlige begivenheder i de enkelte reservater. Og så er det ganske gratis at modtage nyhederne fra Fugleværnsfonden på sin e-mailadresse.

FLERE FUGLE I NIVÅ BUGT

Der er både blevet flere fugle og folk, der registrerer og nyder dem, i det otte hektar store reservat Nivå Bugt Strandenge ved bredden af Øresunds nordlige del. Så Fugleværnsfondens anstrengelser de seneste par år med naturpleje af strandengene og formidling af de mange naturværdier i området har bogstaveligt talt ”båret fugl.” Det fremgår af Dansk Ornitologisk Forenings database over

dagsaktuelle fugleobservationer, DOFbasen. Her kan man se, at der de seneste to sæsoner er indrapporteret et stigende antal rastende fugle i Nivå Bugt og på strandengene. Særligt antallet af vadefugle er vokset.

MILLIONER FRA EU TIL BØJDEN NOR

Viber, klyder og terner har udsigt til bedre ynglemuligheder i Fugleværnsfondens reservat Bøjden Nor på Sydfyn, efter at EU har givet 4,3 millioner kroner i støtte fra det såkaldte LIFE-program. Projektet indebærer, at Fugleværnsfonden overtager driften af 25 hektar landbrugsjord syd og øst for noret, hvorpå arealerne skal lægges om til usprøjtet og ugødsket overdrev og eng. Det er også planen at etablere nogle små rovdysirsikre øer i Bøjden Nor til gavn for ynglefugle som for eksempel klyder og terner. Projektet er indledt i 2010 og ventes at være gennemført i løbet af 2013.

UD I DET FRI MED FUGLENE

I 2010 har Fugleværnsfonden haft næsten 2.000 danskere i alle aldre under sine vinger på guidede ture eller som et led i skoleundervisning. Fondens naturvejleder er gået i spidsen for 46 offentlige ture med et samlet antal deltagere på 1.420. Og i forbindelse med projektet "Adopter et reservat" har rundt regnet 300 elever i Folkeskolen været på 13 ture med Fugleværnsfonden som vært. Især klasserne ved Ravnstrup Sø nær Næstved og Gundsømagle Sø ved Roskilde har været aktive. Ved Ravnstrup Sø er der etableret en såkaldt økobase, hvor eleverne kan opbevare grej. Også flere af de lokale, frivillige arbejdsgrupper har i det forløbne år ydet en stor formidlingsindsats.

FANGSTER FOSTRER NY FUGLEVIDEN

For femte år i træk blev der i 2010 ved Ravnstrup Sø fanget fugle til standardiseret ringmærkning af ynglende småfugle i krat og rørskov. I løbet af sæsonen blev der ringmærket 374 fugle og aflæst 133 af de fugle, der tidligere er ringmærket på stedet. Blandt andet blev en solsort, som fik ring på i 2006, fanget. Den er aflæst hvert år lige siden. Desuden blev en rørsanger, der var ringmærket i Belgien på sit efterårstræk mod Afrika, aflæst ved Ravnstrup Sø. I 2010 blev der fanget 32 arter af fugle ved søen. Den mest talrige var munk, 44 ringmærket, tornsanger, 40, og rørsanger, 32. Rødrygget tornskade og skovpiber var nye arter på den liste over ringmærkede fugle ved Ravnstrup Sø, der nu tæller 39 arter. Den metode til ringmærkning af småfugle, der bliver brugt, kaldes Constant Effort Site (CES). Fangsten bidrager til at skabe viden om fuglelivet ved søen, og den kan fortælle, hvor gamle fuglene bliver, og hvor stor forskel der er i produktionen af unger fra år til år. Man kan også finde ud af, om det er de samme fugle, der yngler på lokaliteten hvert år.

FUGLEVÆRNSFONDEN HAR BRUG FOR DIT BIDRAG

Arv er en meget vigtig indtægtskilde for Fugleværnsfonden.

Bidrag fra arv har gennem årene gjort det muligt for fonden at købe og skabe nye naturområder. Blandt andet Tryggelev Nor, Stubbe Sø og dele af Nyord Enge er erhvervet for midler, der direkte stammer fra arv.

Testamentariske gaver er også grundlaget for, at vi kan gennemføre forskellige projekter i reservaterne. Dette gælder både naturgenopretningsprojekter og formidlingsprojekter.

Fugleværnsfonden betaler ikke boafgift, så hele beløbet går til at sikre fugle og natur gode levesteder i Danmark.

Fugleværnsfondens bestyrelse vil gerne takke medarbejdere og frivillige for det store engagement i 2009, samt alle fonde og andre, som har bidraget med støtte i det forløbne år.

En særlig tak skal rettes til følgende donatorer i perioden 1. november 2009 - 1. november 2010:

- Arne Svend Otto Sønderberg Frederiksens Fond
- Augustinus Fonden
- Bodil Pedersen Fonden
- Gerda Kierulff's Familiefond
- Direktoratet for FødevareErhverv,
- Natur-og Miljøprojekter
- DOF Travel
- Fabrikant Chas. Otzens Fond
- Fabrikant Mads Clausens Fond
- 15. juni Fonden
- Friluftsrådets Tips- og Lottomidler
- Frimodt-Heineke Fonden
- Frk. Alma Caroline Madsens Mindefond
- Grosserer Andreas Collstrop og søn
- Rudolf Collstrop's Mindelegat
- Grosserer Schiellerup og hustrus fond
- Lemvigh-Müller Fonden
- Martin Pedersens Mindelegat
- Oticon Fonden
- Overlæge K. Andersen og
- Hustru E. Andersens Legat
- Tømmerhandler Johannes Fogs Fond

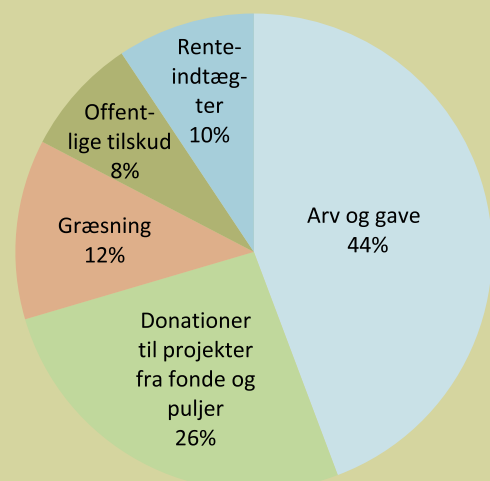
Dine muligheder for at støtte er:

- Enkeltbidrag via girokort, netbank eller online via hjemmesiden.
- Gavebrevsaftale: Du tegner dig for et fast årligt beløb over en 10-årig periode.
- Arv: Du kan betænke Fugleværnsfonden i dit testamente.

Læs mere – også om regler for skattefradrag - på www.fuglevaernsfonden.dk

- Du kan også støtte arbejdet ved at blive medlem af en frivillig arbejdsgruppe ved et af fondens fuglereservater.

Indtægter

Sådan arbejder dit bidrag

RESERVATER

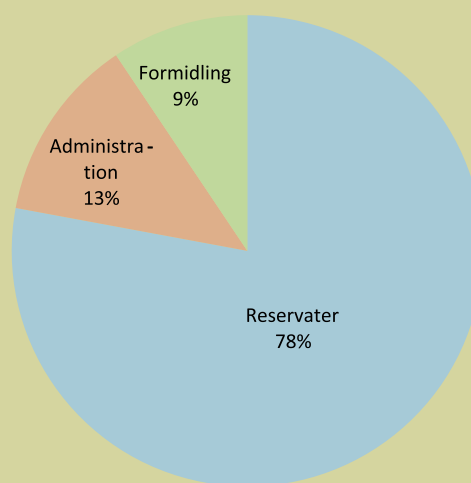
- Naturpleje
- Projekter
- Publikumsfaciliteter
- Overvågning
- Samarbejde med arbejdsgrupperne
- Løn direkte relateret til reservater/projekter
- Konsulentbistand
- Plejeplaner
- Ejendomsskatter/forsikringer

FORMIDLING

- Guidede ture
- Plancher, foldere mv.
- Andet informationsmateriale
- Hjemmeside og nyhedsbrev
- NYT fra Fugleværnsfonden
- Indsamling

ADMINISTRATION

- Kørsel
- Husleje
- Revision og regnskabsbistand
- Løn til fundraising og andre administrative opgaver
- Kontorartikler
- Telefon, internet m.v.

Fugleværnsfondens bestyrelse

Formand: Martin Iversen; viceskoleinspektør
 Næstformand: Lennart Ricard; advokat, cand.jur.
 Henrik Knuth-Winterfeldt; cand.jur.
 Henrik Nepper-Christensen; cand.polit.
 Martin Kviesgaard; bankdirektør
 Peter Friis Møller; forstkandidat, cand.silv.
 Torben Bøgeskov; naturvejleder
 Christian Hjorth; fhv. skoleinspektør, formand for DOF
 Nils-Erik Norsker; advokat, cand.jur.
 Ole Have Jørgensen; biolog, cand.scient.
 Jonna Odgaard; journalist
 Henning Nøhr; biolog, cand. scient.

Fugleværnsfondens sekretariat

Direktør: Elise Frydensberg
 Biologisk medarbejder: Søren Ferdinand Hansen
 Naturvejleder: Allan Gudio Nielsen
 Sekretær: Ingrid Hostrup
 Webansvarlig: Helle Hjorth
 Frivillig: Ellen Hansen

Fugleværnsfonden

Dansk Ornitologisk Forening
 Vesterbrogade 138 - 140
 1620 København V
 Tlf.: 33 28 38 39
 Fax: 33 31 24 35
 e-mail: fvf@dof.dk
www.fuglevaernsfonden.dk

Støttebidrag: Danske Bank reg.nr. 4180 kontonr. 509-4232

Redaktion og tekst: Jan Skriver, Martin Iversen,
 Elise Frydensberg (ansvh.), Søren F. Hansen,
 Allan Gudio Nielsen, Helle Hjorth og Ingrid Hostrup.
 Foto for- og bagside: Allan Gudio Nielsen
 Fugleværnsfonden, november 2010.

ISSN: 1901-5127

Fugleværnsfondens reservater

- 1 NIVÅ BUGT**, Nordsjælland (2008)
8 hektar strandeng
- 2 VASERNE**, Nordsjælland (1999)
14 hektar sø, ellesump, skov og krat
- 3 GUNDSOMAGLE SØ**, Nordsjælland (1984)
60 hektar sø, rørskov, skov og krat
- 4 RAVNSTRUP SØ**, Sydsjælland (1983)
9,5 hektar sø, rørskov og mose
- 5 ÆGHOLM**, nord for Møn (1969)
1,8 hektar kystfugleø
- 6 NYORD**, ved Møn
(1971, 1989, 1990, 1991, 2001)
186 hektar strandeng og strandrørsump
- 7 BARUP SØ**, Nordfalster (1988)
26 hektar rørskov, sø og krat
- 8 SAKSFJELD/HYLLEKROG**, Sydlolland
(1995) 163 hektar løvskov, strandeng, strand-
fæld og klit
- 9 NAKSKOV INDREFJORD**, Vestlolland
(1987) 10 hektar rørskov og sø
- 10 TRYGGELEV NOR**, Sydlangeland
(1975, 1981, 1997, 2004)
170 hektar sø, rørskov, eng og krat
- 11 GULSTAV MOSE**, Sydlangeland
(1971, 1976) 7 hektar rigkær
- 12 ROHOLM**, Odense Fjord (1978)
1 hektar kystfugleø
- 13 BØJDEN NOR**, Sydvestfyn (1980)
14 hektar strandeng og brakvandsvig
- 14 SØGÅRD MOSE**, Sønderjylland (1986)
16,7 hektar hedemose

- 15 SØLSTED MOSE**, Sønderjylland
(1993, 1994, 1996) 80 hektar hedemose
- 16 STORMENGENE**, Rømø (1991, 1994)
35 hektar strandeng
- 17 STUBBE SØ**, Djursland (2002)
24 hektar eng, overdrev og skov
- 18 BØVLING KLIT**, Vestjylland (1979, 1983)
6,5 hektar strandeng
- 19 AGERØ**, Mors (1982, 2002)
27,5 hektar strandeng
- 20 RÅBJERG MOSE**, Nordjylland (1991)
0,5 hektar hedemose

FUGLEVÆRNSFONDEN

Dansk Ornitologisk Forening

Vesterbrogade 138 - 140

1620 København V

Telefon: 33 28 38 39

e-mail: fvf@dof.dk

Hjemmeside: www.fugleværnsfonden.dk

Layout: Helle Hjorth/Winnie Ilsted

Tryk: Ilsted Tryk, Nivå

